

Balkanlar'da Çözüm Bekleyen Sınır Sorunları

Çok kısa zaman önce Makedonya ve Yunanistan arasında 30 yıla yakın bir süredir devam eden isim sorunu, Avrupa Birliği'nin (AB) arabuluculuğunda imzalanan anlaşma ile sona ermiş görünüyor. Yapılan anlaşma, Makedonya'nın hem ülke içinde hem de uluslararası arenada Kuzey Makedonya Cumhuriyeti ismini kullanılmasını öngörürken, Makedonların etnik kimliğinin Kuzey Makedonya Cumhuriyeti vatandaşı "Makedon" olmasına ve resmî dilin de Makedonca olmasına dair maddeleri içeriyor. Anlaşma ile ayrıca Yunanistan'ın artık Kuzey Makedonya Cumhuriyeti'nin NATO ve AB üyelik süreçlerini engellemeyeceğine dair de uzlaşıldı.

Yapılan anlaşma hem Yunanistan hem de Makedonya için çok kısa sürede meyvelerini vermeye başladı. Şöyle ki, Makedonya NATO'nun 11-12 Temmuz tarihlerinde gerçekleştirilecek zirvesinde NATO'ya üyelik sürecinin başlayacağına ve AB üyelik müzakerelerinin de 2019 yılının Temmuz ayında başlayacağına dair koşullu söz aldı. Makedonya için ortaya konan tek şart ise, Yunanistan ile imzalanan anlaşmanın yapılacak referandum ile halk tarafından kabul edilmesi. Makedonya'nın demografik özellikleri göz önünde bulundurulduğunda söz konusu referandumda halkın %70'inin evet oyu kullanması bekleniyor. Çünkü nüfusun nerede ise %30'unu oluşturan Arnavutlar başta olmak üzere %6-7'sini oluşturan diğer azınlıkların tümünün anlaşma lehine oy kullanması bekleniyor. Ayrıca Makedonya'nın bugüne kadar Yunanistan vetosu ile uluslararası alanda süren izolasyondan kurtulup refah seviyesinin artmasını isteyen Makedon nüfusun önemli bir kısmının da evet oyu kullanacağı tahmin ediliyor.

Diğer taraftan Makedonya ile anlaşmaya varmasından çok kısa süre sonra Yunanistan'ın kreditorlere olan borçları da hafifletildi. Her ne kadar bunun gerekçesi "Yunanistan'ın borç sürdürülebilirliğini sağlamak" olduğu iddia edilse de bu borç hafifletmesinin Yunanistan'ın Makedonya ile varılan anlaşmada verdiği tavizlere karşın bir hediye olduğunu söylemek mümkün.

Kosova-Sırbistan

Yunanistan ve Makedonya'nın anlaşması Balkanlar'da ülkeler arasında devam eden krizlerden sadece biriydi. Çok kısa zaman öncesinde aşılın bir diğer kriz de Karadağ ve Kosova arasında devam eden sınır belirleme meselesiydi. Kosova'nın bir diğer komşusu olan Sırbistan ile yaşadığı sorunlar ise halen çözülebilmemiş değil. Kosova'nın bağımsızlığını tanımayan ve halen kendi toprağı olduğunu iddia eden Sırbistan, ülkenin uluslararası kuruluşlara üyeliğini de Rusya'nın desteğini arkasına alarak veto ediyor. İki ülke arasındaki krizin aşılması adına arabuluculuk görevi üstlenen AB'nin kolaylaştırıcılığında 2011 yılında Belgrad-Priştine diyalog süreci müzakereleri başlatıldı. Aradan geçen yedi yılda gerçekleştirilen müzakerelerde 2013 yılında "İki Ülkenin İlişkilerinin Normalleştirilmesi" gibi tarihî bir anlaşma imzalanmasına rağmen tarafların anlaşmayı uygulama aşamasında isteksiz davranmalarından dolayı anlaşmanın etkileri beklendiği gibi olmadı. Müzakere sürecinde bir diğer kilit taşı, 2015 yılında iki ülke başbakanlarının Brüksel'de dört anlaşmadan oluşan yeni bir paket imzalamalarıydı. Söz konusu anlaşma paketi enerji, telekomünikasyon, Sırp Belediyeler Birliği'nin kurulması ve İbrit Köprüsü'nde serbest dolaşım konularını içeriyordu. İmzalanan pakette en dikkat çeken konu Sırp Belediyeler Birliği'nin kurulması idi ki, söz konusu madde ile ilgili halen bir çözüm sağlanabilmiş değil.

AB'nin ilgisini yeniden Balkanlar'a çevirmesiyle ve Yunanistan ile Makedonya'nın anlaşmaya varmasından sonra, Sırbistan ve Kosova da aralarındaki sorunların çözümü için adım atmak yönünde üzerlerinde daha fazla baskı hissetmeye başladılar. Bu çerçevede iki ülke arasındaki görüşmeler de hız kazandı. Ancak Sırbistan'ın Kosova'nın bağımsızlığını tanımaya yönelik bir niyetinin olmaması, bu krizin aşılmasının zor olacağını göstermelerinden biri. Bununla birlikte Sırbistan'ın Kosova ile arasındaki krizi çözmesi, AB üyeliği açısından zorunlu. Çünkü Sırbistan'ın AB katılım müzakereleri kapsamında açılan fasıllardan bir tanesi de söz konusu anlaşmanın nihai karara bağlanmasını öngörüyor.

Sırbistan-Hırvatistan Sınır Anlaşmazlığı

Sırbistan ve Hırvatistan'ın ikili ilişkileri zaman zaman tarafların milliyetçi söylemleri ile geriliyor. Buna ilaveten iki ülke arasında sınır belirleme alanında da bir kriz yaşanıyor. Sırbistan'a göre iki ülkenin sınırının Tuna Nehri'nin ortasından geçmesi gerekirken Hırvatistan sınırın değiştirilmemesi gerektiğini savunuyor. Bu krizi çözmek adına bir araya gelen iki ülkenin cumhurbaşkanları, bu yılın şubat ayında

gerçekleştirdikleri görüşmede krizin iki yıl içerisinde çözülmemesi durumunda uluslararası tahkime başvurulmasına karar verdiler.

Sırbistan ve Bosna-Hersek Sınır Bölgesi

Bosna-Hersek ve Sırbistan arasındaki sorun, sınır belirlenmesinden ziyade sınır hattının önemli bir kısmını belirleyen Drina Nehri üzerinde bulunan Drina, Baina Başta ve Zvornik hidrosantrallerinin ve Sırbistan'ın başkenti Belgrad'tan Karadağ'ın turistik şehirlerinden Bar'a kadar giden demir yolu hattının Bosna-Hersek'ten geçen 12 kilometresinin aidiyeti sorunu. Söz konusu topraklarda yönetimi elinde bulduran Bosna-Hersek'in iki entitesinden biri olan Sırp Cumhuriyeti, tek başına karar alabilmesi durumunda söz konusu hidrosantralleri ve ray hattının geçtiği toprakları Sırbistan'a vermekten çekinmeyecektir.

Bosna-Hersek ve Hırvatistan Sınır Bölgesi

Hırvatistan'ın Dubrovnik kentini ülkenin geri kalan kısmına kara yoluyla bağlamak istemesi, iki ülke arasında yeni bir krizin ortaya çıkmasına neden oldu. Şöyle ki, Hırvatistan Bosna-Hersek'in tek sahil kasabası olan Neum'dan açık denizlere ulaşmak için geçmesi gereken boğazda bir köprü inşa etmeyi planlıyor. Ancak söz konusu boğazda yapılması planlanan bu köprü, Neum'a büyük gemilerin gelmesini engelleyecek ve Bosna-Hersek'in bir kara ülkesine dönüşmesine neden olacak.

Bu krizin aşılması için Hırvatistan, Neum şehrinde 5,5 km uzunluğunda etrafı tel örgülerle çevrilmiş ve kameraların gözetiminde olacak olan "Neum koridoru"nun inşa edilmesini önerdi. Bu öneri de özellikle Neum şehrinde yaşayan Hırvatların muhalefeti ile reddedildi.

Hırvatistan-Slovenya Deniz Sınırı Sorunu

Yugoslavya'nın dağılmasından sonra Piran Körfezi'nde kara suları genişliği hususunda anlaşmazlık yaşayan Hırvatistan ve Slovenya arasındaki gerginlik halen devam ediyor. Son olarak Uluslararası Daimi Tahkim Mahkemesi'nin Piran Körfezi'nin büyük kısmını Slovenya'ya vermesi de krizin aşılması için yeterli olmadı. Çünkü Hırvatistan bu kararın Sloven yetkililerinin etkisi altında kalan mahkeme tarafından alındığını öne sürdü ve kararı kabul etmedi. Bu gelişmeler, iki ülke arasında keskin diplomatik söylemlerin oluşmasına neden oldu. Hırvatistan'ın AB üyelik sürecini engelleme kozunu da kaybetmiş olan Slovenya'nın, Hırvatistan ile arasındaki bu krizin nasıl aşılacağı bugün için tam bir muamma.

Arnavutluk-Yunanistan Deniz Sınırı Sorunu

Arnavutluk ile Yunanistan arasındaki deniz sınırı sorununun 2009 yılında imzalanan deniz anlaşması ile aşılması hedefleniyordu. Ancak anlaşma ile Arnavutluk'un 225 kilometrekarelik kara sularından feragat edeceğinin anlaşılması üzerine Arnavutluk Anayasa Mahkemesi söz konusu anlaşmayı iptal etti.

Anlaşma her ne kadar iptal edilmiş olsa da taraflar yeniden anlaşmak adına masaya oturmaktan vazgeçemediler. Bu bağlamda iki yıldan uzun bir süredir gizli olarak yürütülen müzakereler, iki ülkenin dışişleri bakanlarının yaptığı açıklamalarla gün yüzüne çıktı. Yapılacak olan yeni anlaşma ile Yunanistan deniz egemenliğinin 6 mil'den 12 mil'e çıkarılmasının kabul edilmesi bekleniyor.

İki ülke arasında devam eden müzakereler sadece deniz sınırını belirlemek konusunu kapsamıyor. Aynı zamanda Yunanistan'da 2. Dünya Savaşı esnasında çıkarılan savaş kanununun iptal edilmesi, Yunanistan'ın Çamerya bölgesi başta olmak üzere ülke genelinde yaşayan Arnavut azınlığının durumu, iki ülke arasındaki kara sınırının belirlenmesi, Yunanistan'da Arnavutlara ait toprakların hukuki olarak geri alınması hakkı talebinin imkân dahilinde olması gibi konular da görüşülüyor.

Tüm bu krizlerin aşılması ülkelerin verecekleri tavizlere bağlı olduğu kadar karşılığında nasıl mükâfatlandırılacaklarına da bağlı. Bunun en iyi örneği Makedonya ve Yunanistan sorununun aşılmasında görüldü. Bu örnek diğer ülkeler arasında yaşanan krizlerin aşılması adına hem baskı hem de istek oluşması bakımından önem arz ediyor.

Türkiye Açısından Krizlerin Aşılması

Türkiye'nin etkisinin her geçen gün daha fazla hissedildiği Balkanlar'da, AB de yoğun politikalar izlemeye başlamıştır. Bunun temel nedenlerinden birinin Türkiye'nin bölgedeki etkisini azaltmak olduğu AB tarafından açık bir şekilde ortaya konmuştur. Bu bağlamda AB, ülkeler arasındaki sorunların aşılması için çaba göstermeye başlamış ve bölge ülkelerinin AB'ye entegrasyon süreçlerinin tamamlanacağına dair de vaatlerde bulunmuştur. Ancak Batı Balkan ülkelerinin hiçbiri mevcut durumda AB'ye üye olmak için gereken kriterleri sağlayabilmiş değildir ve kısa sürede de sağlayabilecek gibi görünmemektedir.

Bu noktada Türkiye, ülkeler arası sorunların aşılmasını destekleyip aynı zamanda hem ekonomik hem siyasi hem sosyal hem de medya alanında yapacağı yatırımlar/yardımlar ile bölge ülkelerinin müttefiki olduğunu unutturmayacaktır. Türkiye'nin bölge ile geliştireceği ilişkilerinde, her zaman olduğu gibi gelecekte de dindaş ve soydaş toplumların haklarını savunmayı ön planda tutması, aynı zamanda ülkeler arası sorunların aşılması adına bölgedeki tüm ülkelerle geliştirilecek ilişkiler, bölgesel güç olmasının da önünü açacaktır. 24 Haziran'da Türkiye'de gerçekleştirilen cumhurbaşkanlığı seçimini kendi ülkelerinin seçiminden daha sıkı takip eden bölge halkının bu heyecanı, bu beklentilerin en açık göstergesidir.